

5.1 Dainos galia

1 uždutis. Kokią galią turi daina? Atsakydami į šį klausimą, papildykite bendraamžių pradėtą mąstymo žemėlapį ir užbaikite sakinį.

Daina nuramina žmogų, padeda jam atrasti ir išreikšti save, _____

_____

_____

_____

5.1 Dainos galia

 2 uždutis. Perskaitykite kultūros veikėjų mintis apie Dainuojančią revoliuciją. Kokia dainos galia išryškėja jų pasisakymuose? Papildykite mąstymo žemėlapij.

„<...> beginklė daugiataūkstantinė žmonių minia 1991-ųjų metų sausio 13-osios kruvinąją naktį prie Parlamento, Radijo ir televizijos bokšto, Radijo ir televizijos rūmų skandavo „Laisvę Lietuvai!“, dainavo tėvų ir protėvių dainas, giedojo „Lietuva brangi“, meldėsi...<...> dainuojantys beginkliai žmonės dieną ir naktį šildė vieni kitų širdis, žiebė viltį, jog atgauta Lietuvos Nepriklausomybė gyvuos amžiams. <...> lietuviška daina ir žodis tapo nenugalimi.“

Istorikas ir žurnalistas Juozas Girdvainis

„Sužinojau istoriją apie Lietuvą dešimtame dešimtmetyje, kai jūs pasipriešinote rusams. Jie atėjo ir jūs neturėjote ginklų, bet jūs dainavote. Tai yra dainuojamosios poezijos esmė. Be šių dalykų tai gal net nebūtų įvykę.“

Britų muzikas Benjamin Clementine

„Ar buvo Dainuojančiai revoliucijai reikalingos dainos ir dainavimas? Ar turėjo kažkokią politinę įtaką tokie poetai kaip Marcinkevičius, Kernagis ir Maironis, arba dainininkai kaip Veronika Povilionienė, Kaušpėdas ir paprastų folkloro ansamblių ir chorų dainininkai? Mano atsakymas – taip, turėjo stiprią politinę įtaką, nors dainų pavadinimų ir dainininkų pavardžių nerasime daugumoje istorijos knygų. <...> Iš kur tie žmonės gavo drąsos taip be ginklų stovėti prieš tankus? Drąsą jie gavo iš dainų ir dainavimo.“

Vašingtono universiteto baltistikos tyrinėtojas Guntis Šmidchens

„<...> kai kalbame apie Dainuojančią revoliuciją, turime omenyje du skirtingus repertuarus – vienas iš jau egzistuojančių dainų, kurios iš naujo tapo populiarios, pavyzdžiui, lietuvių liaudies, <...> kitas – naujos dainos, sukurtos tuo metu. Pirmuoju atveju revoliucingumas pasireiškė tuo, kad žmonės drįso viešai atlikti dainas, kurios sovietų valdžios buvo uždraustos. <...> Antruoju atveju galima arba tyrinėti dainų, kuriose sarkastiškai išjuokiamas sovietinis režimas, įvairovę, arba atkreipti dėmesį į šių dainų žanrus. Pavyzdžiui, tuo laikotarpiu vykęs Roko maršas, kuriame koncertavo tokios grupės kaip „Katedra“ arba „BIX“, yra muzikinis protestas žanro prasme. Rokas, pankrokas, metalas išreiškia maištą, asmeninės laisvės idėją, kuri buvo nepriimtina sovietų valdžiai.“

Italų muzikologas Dario Martinelli

5.1 Dainos galia

3 uždutis. Remdamiesi kultūros veikėjų pasisakymais, bendrais bruožais apibūdinkite reiškinį, vadinamą Dainuojančia revoliucija.

Dainuojanti revoliucija – tai taiki _____

_____

_____

_____

_____

 3 uždutis. Skaitydami etnomuzikologės Austės Nakienės straipsnio apie Dainuojančią revoliuciją ištrauką, papildykite laiko juostą ir išsiaiškinkite nežinomus žodžius.

Okupacijos metais lietuviai buvo netekę laisvės, bet nebuvo praradę tikėjimo, kad nepriklausomybė kada nors bus atkurta. Pusę amžiaus buvo mėginama išsivaduoti iš priespaudos. Dabar kartais diskutuojama, kas labiau artino nepriklausomybės atgavimą: ar konservatyvusis kultūros sąjūdis – tie žmonės, kurie saugojo praeities kultūros vertybes, <...> kūrė kraštotyrininkų klubus ir dainavo liaudies dainas, ar modernusis sąjūdis – tie, kurie domėjosi demokratinėmis vertybėmis, vakarietiškuoju gyvenimo būdu, per radiją klausėsi „Amerikos balso“ ir brazdino gitaras?

Turbūt svarbūs buvo abu sąjūdžiai. Okupacijos metais literatūrinė, liaudies, krikščioniška ir kitos tradicijos buvo slaptieji lietuvių visuomenės ginklai, padėję atlaikyti ideologinį spaudimą. Tačiau klausydamasis radijo žmogus taip pat galėjo atsiriboti nuo sovietinės sistemos ir susisieti su kitokia, jam priimtinesne aplinka. Nauja informacija taip pat greitino išsilaisvinimą. <...>

1986 m. surengtas „Roko maršas per Lietuvą“ aiškiai perspėjo – valdžios kėdėse sėdinčių partijos funkcionierių dienos suskaičiuotos! 1988 m. prasidėjo „dainuojanti revoliucija“. „Anties“ lyderis Algirdas Kaušpėdas tapo Lietuvos persitvarkymo sąjūdžio dalyviu, ne tik dainomis, bet ir įtaigiomis kalbomis raginusi į judėjimą įsitraukti jaunimą.

Tuo pačiu laikotarpiu pamažu buvo atkurti visi okupacijos metais sunaikinti tautiniai ir religiniai simboliai. Pirmiausia virš galvų suplazdėjo Nepriklausomos Lietuvos vėliava (jos spalvų niekas nebuvo pamiršęs), taip pat sugrąžintas herbas ir himnas (jo žodžių jau reikėjo mokytis). Tikintiesiems atiduota Vilniaus katedra ir kitos bažnyčios, atstatytas Trijų Kryžių paminklas, į ankstesnę kapavietę iškilmingai perneštas šventas Kazimieras, iš Sibiro parvežti ir su krikščioniškomis apeigomis palaidoti tremtinių palaikai. Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo reikalavusiose demonstracijose taip pat nemažai būta religinės simbolikos: žmonės rinkosi aikštėse tarsi bažnyčiose, nešėsi gėlių, degino žvakutes.

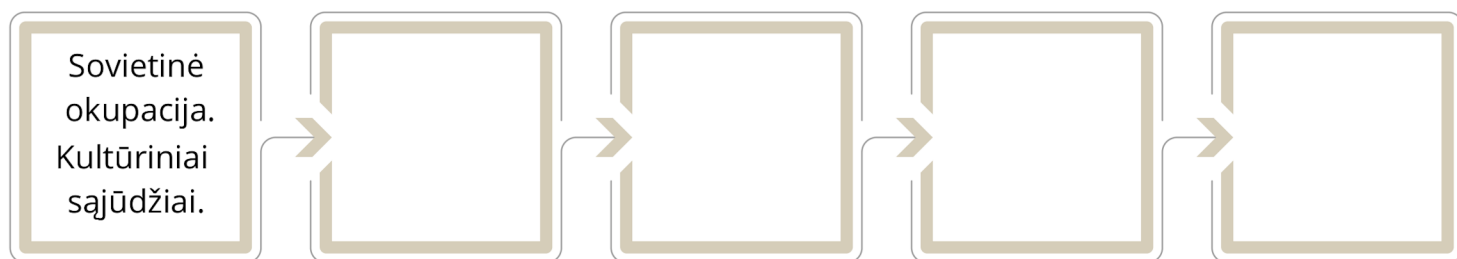
Atgimimo laikotarpio dainos savo skambesiu buvo panašios į giesmes. Būdingiausi dainų įvaizdžiai – po nakties išauštanti diena ir po žiemos speigų atgyjanti žemė, svarbiausias pranešimas – tikėjimas, kad bus atkurtas teisingumas, nes tokia esanti žmonių ir Aukščiausiojo valia. Dainose daugybę kartų kartojamas Lietuvos vardas arba skanduojami trijų Baltijos šalių vardai: „Lietuva, Lietuva, tu mums šventa; Palaimink, Dieve, mus, Lietuvos vaikus, teišgirsta mūsų balsą žemė ir dangus; Bunda jau Baltija, bunda jau Baltija: Lietuva, Latvija, Estija!“

5.1 Dainos galia

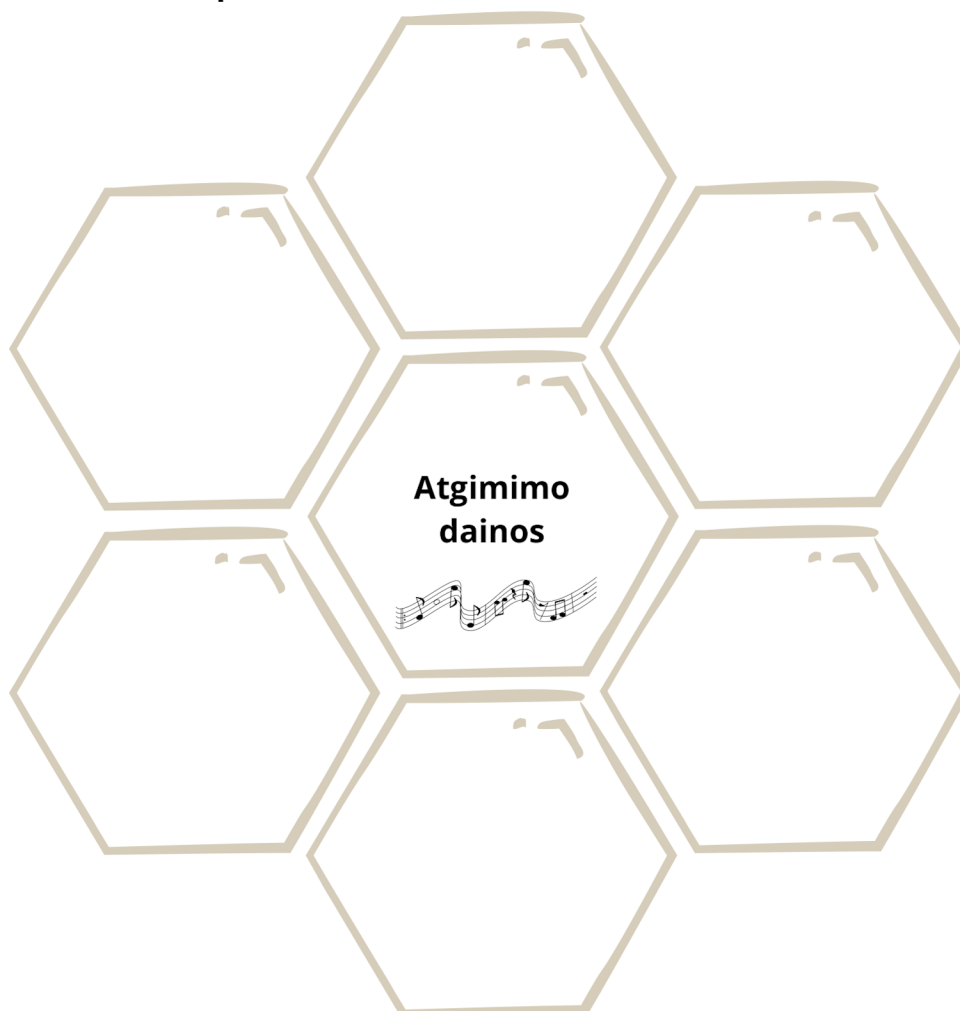
Tik viena iš atgimimo dainų – pagal poeto Justino Marcinkevičiaus eiles parašyta „Laisvė“ nespinduliuoja euforija. Joje susimąstoma, kokių aukų gali pareikalauti nepriklausomybė, kaip reikėtų elgtis istorijos akivaizdoje. Ir savo drąsa abejojančiam nepriklausomybės gynėjui atsakoma: „Stovėk, kaip stovi laisvė.“

1990 m. paskelbus Lietuvos nepriklausomybę, norėjosi išplėsti ją bet kokia kaina. Tas desperatiškas noras tvirtai išreikštas „Anties“ dainoje „Krantas“. Algirdo Kaušpėdo dainavimas iki kraštutinumo įtemptomis balso stygomis perteikia didžiulę emocinę įtampą, kurią teko išgyventi laukiant ir nesulaukiant valstybės pripažinimo, kenčiant ekonominę blokadą. Nepriklausomybė iš tiesų buvo didžiausias tikslas, „krantas, į kurį viltis sudėjom“.

Pagal Austę Nakieneį „Lietuva, tu mums šventa! Antitarybinis rokas ir patriotinis hipopas“

 4 užduotis. Remdamiesi skaitytu straipsniu ir bendradarbiaudami, užrašykite, kas būdinga atgimimo laikotarpio dainoms.

5.1 Dainos galia

 5 uždutis. Perskaitykite straipsnio „Mus išlaisvinusi muzika“ ištrauką, bendradarbiaudami išsiaiškinkite nežinomus žodžius ir pasirinktu būdu atsakykite į klausimus, atlikite uždutis.

Dainos ne tik džiugina širdis, bet ir gali tapti galingu ginklu griaunant ideologijas, išlaisvėjant ir atkuriant savo nepriklausomą šalį.

Roko maršai, per Lietuvą nuvilniję pačiame Nepriklausomybės priesaušryje, buvo neatsiejami nuo ką tik užgimusio Sąjūdžio ideologijos bei atvirai palaikė Lietuvos nepriklausomybės judėjimą. Vykę trejus metus iš eilės – 1987, 1988 ir 1989-aisiais, jie suvaidino ypatingą vaidmenį mūsų laisvės siekyje.

Demokratijos mokykla

Legendinės roko grupės „Antis“ lyderis Algirdas Kaušpėdas patvirtina, kad Roko maršo idėja gimė iš filmo „Kažkas atsitiko“.

Į 1986 m. sukurtą muzikinę juostą buvo įtrauktos tuo metu geidžiamiausios lietuviškų grupių – „Anties“, „Fojė“ ir „Artelės“ su Vytautu Kernagiu dainos. Vienas šio filmo epizodų filmuotas atviroje Kalnų parko arenoje.

„Visiems tai padarė labai didelį įspūdį, – pasakojo <...> A. Kaušpėdas. – Ir man kilo mintis: kodėl nepadarius tokių pasirodymų atvira ore, t. y. atviro oro festivalių, per visą Lietuvą? Taip po truputį prieita prie minties, kad iš tikrųjų būtų labai įdomu ir susilauktų didelio pasisekimo, nes tuo metu tai buvo visiškai naujiena.“

„Tad Roko maršas iš tikrųjų tapo labai didele bomba. Mes patys labai nustebome, kad žmonės kartu su mumis: jie mokėsi laisvės, mokėsi viešo kalbėjimo, viešo buvimo, viešo reagavimo – ten viskas buvo nauja. Tai buvo demokratijos mokykla“, – įsitikinęs A. Kaušpėdas.

Pirmasis Roko maršas nugriaudėjo, kai dar net nebuvo susikūręs Sąjūdis. 1987-ųjų renginyje kalbėta apie Lietuvos kultūros fondą, ekologiją, kitus svarbius dalykus. Tiesa, tokius, apie kokius tais laikais buvo galima kalbėti.

„Žinoma, tada dar nekalbėjome apie Lietuvos nepriklausomybę, bet grojome kažką tokio, iš ko buvo galima suprasti. Jau pirmame Roko marše buvo dainuojama „Anties“ daina „Krantas“, kur

Pirmojo Roko maršo grupės „Antis“ koncertas „Dinamo“ stadione Vilniuje 1987 m. liepos 6-ąją. R. Urbakavičiaus nuotrauka

aiškiai buvo viskas pasakyta“, – sako, kad mintys buvo išreiškiamos per kūrybą, A. Kaušpėdas.

Masinis žmonių susibūrimas, kaip ir renginio pobūdis, valdžiai itin nepatiko. Kai kurie jos atstovai roko maršų atvirai vengė. Vėliau, kai prisidėjo sąjūdiečiai, net bandė taikyti draudimus. <...> Kartu su muzikantais į maršo koncertus pradėję važiuoti Sąjūdžio žmonės juose jau gana atvirai kalbėjo apie tai, kas vyksta Lietuvoje.

Kiekvienas kitoks

Vienu pagrindinių dainuojančios revoliucijos veikėju laikomas A. Kaušpėdas prisimena, kad dalyvauti Roko marše laikyta garbe – grupės ir muzikantai dėl to net varžydavosi tam tikrame konkurse.

Kiekvienais metais vyravo kiek kitokia tema ir grupės beveik nesikartoję. Vienintelė „Antis“ važiavo į visus tris Roko maršus.

Patys roko maršai irgi skyrėsi. Kaip minėta, 1987-ieji dar buvo laikas, kai nekalbėta apie nepriklausomybę, o 1989 m. laisvės siekio žodžiai jau ne tik skambėjo nuo scenos, bet ir buvo intensyviai įgyvendinami.

„Pirmasis Roko maršas buvo nematytas ne-regėtas balaganas, kuris važiavo per Lietuvą ir stebino visus – kas čia vyksta, kas leido ir kaip čia taip yra?! <...> Juk kartu važiavo ir pankai, ir rokeriai, ir baikeriai, ir kas tiktai nori!“

5.1 Dainos galia

Antrasis, 1988-ųjų Roko maršas jau buvo visiškai kitoks: jo kelias per Lietuvą žymėtas tautinėmis vėliavomis. A. Kaušpėdo teigimu, kai kuriose vietovėse žmonės, ypač jaunimas būtent Roko marše pirmą kartą išvydo, kaip atrodo lietuviška Trispalvė.

„Seni žmonės pamatydavo vėliavas ir apsi-verkdavo... Psichologinis poveikis buvo didžiulis. Staiga iškildavo prisiminimai apie visą pokarį, represijų vaizdinus, – jie nesuprasdavo, kaip galima ir kas už tai bus“, – nuo minios sklidusius nuogaštavimus ir provokacijų baimę muzikantas sako jusdavęs kiekvieną sykį. Tačiau tai esą nenustelbė žmonių, žinojusių, jog išgyvena viso gyvenimo įvykį, jaudulio.

Trečiasis Roko maršas buvęs dar kitoks. A. Kaušpėdas jį vadina įtvirtinimu: Lietuva pade-monstravo ryžtą nebegrįžti atgal ir toliau eiti užsibrėžtu keliu.

„Viskas. Nepriklausomybė – daugiau jokių kom-promisų. Tas jau skambėjo labai labai ryžtingai, labai vienaprasmiškai ir tai buvo toks įtvirtinantis mūsų ryžtą jaunimo judėjimas“, – apibūdina 1989-ųjų koncertų nuotaikas dainininkas.

Ir nors, A. Kaušpėdo teigimu, negalima sakyti, kad Roko maršo dalyviai pirmieji parodė Lietuvai Trispalvę, šią pačią karščiausią naujieną per šalį vežė būtent jie.

Nešusieji savyje laisvę

Į roko maršus skubėjo ne vien jaunimas. Sugu-žėdavo ir vyresnio amžiaus žmonių, ir šeimų su vaikais, ateidavo net senukai – koncertai pritraukdavo žmones, niekada nesidomėjusius roku.

„Keistas dalykas, – svarsto <...> A. Kaušpėdas. – Pati „Antis“ yra alternatyviojo roko grupė. Netgi yra tam tikra niša – *post punk art rokas*. Vėliau, kai aplink buvo daug įvairios muzikos ir „Antis“ po truputį atgimė, reikėjo susirasti sau vietą, nes konkuravome su daugeliu. O tada, 1988 m., „Antis“ buvo numeris vienas – populiariausia Lietuvos grupė. <...> Ką tai reiškia? Buvo svarbi ne pati forma, o turinys. Kad priešiniai sistemai,

esi nesisteminis, kad esi už laisvę, o ne kad dainos patinka ar nepatinka. Kas nešė savyje daugiausia laisvės, tas ir buvo priimtinausias.“

Tais laikais Roko maršas buvo išskirtinis reiškinyms ne vien savo masiškumu, bet ir idėjomis <...>. Pats rokas sovietmečiu laikytas nepriimtinu ir net draustas, nes buvo laisvę ir revoliucines mintis simbolizavusi muzika. <...>

Išties dainuojanti revoliucija

„Anties“ lyderis neabejoja: Lietuva buvo gavusi istorinį šansą pabėgti iš Sovietų Sąjungos ir tai padarė. Tuo tarpu kai kurios kitos šalys savo nepriklausomybę gavo kone už dyką – be jokių didesnių pastangų.

„Jie visiškai nežinojo, ką su tuo daryti ir ką tai reiškia, o mes, atvirkščiai, žinojome, ko norime, kas esame ir kuo norime būti, – karštai kalba A. Kaušpėdas. – Todėl ir galima teigti, jog Lietuva labai smarkiai prisidėjo prie Sovietų Sąjungos griuvimo, nes būtent ji labai tikslingai darė tai, ką norėjo daryti. Netgi estai, latviai truputį svyravo, nežinojo iki galo – skelbti ar neskelbti nepriklausomybę, gal užtektų ekonominio suvereniteto? Kuo jiems gali tai baigtis? Taip, visi rizikavo, bet labiausiai rizikavo lietuviai, nes jie buvo kalčiausi.“ <...>

„Kai jau įsismarkavo, pirmi priėjo finišo tiesiąją ir kirto finišo juostelę pirmi paskelbdami nepriklausomybę. Lietuviai kai jau užsikuria, tai padaro, bet reikia juos užkurti“, – neabejoja A. Kaušpėdas.

Kadangi roko maršai <...> nebuvo lokalus įvykis, apsiribojęs vien sostine ar didmiesčiais, siekiant nepriklausomybės, šaliai išlaisvėjant, per juos į šį procesą buvo įtraukta visa Lietuva. „Tai buvo labai teisinga ir šimtu procentų pasiteisinusi strategija. Iš tiesų nežinau analogų, kad taip taikiai, bet įtikinamai įvyktų išsilaisvinimas“, – prisipažįsta jis.

Ar būtų įmanoma pakartoti kažką panašaus į roko maršus? A. Kaušpėdas mano, jog <...> dabar visai kiti laikai, kitos protesto formos ir kitoks gyvenimas.

Rašymui

A series of horizontal lines for writing, consisting of 20 evenly spaced lines across the page.